

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

УДК 81'25

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ КРІЗЬ ПРИЗМУ СКОПОС-ТЕОРІЇ

ЛАЛАЯН Н. С.

кандидат філологічних наук, доцент
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка
natalija2606@rambler.ru

У статті проаналізовано проблеми перекладу крізь призму однієї із фундаментальних концепцій перекладознавства – теорії скопосу. Висвітлено основні положення праць представників скопос-теорії: К. Райс, Г. Фермеєра, К. Норд, Ю. Хольц-Мянттярі. З'ясовано ключові поняття скопос-теорії, що безпосередньо стосуються процесу перекладу: “функціональна точність”, “лояльність”, “відповідність”, “види перекладу”, “позатекстові та внутрішньотекстові чинники”, “завдання перекладу”, “проблеми перекладу”. Наголошено на важливості теорії скопосу для сучасного перекладознавства. Взято до уваги зауваження критиків цієї теорії: Г. Вітте, Е. Прунча, Р. Штольце, А. Келлетата.

Ключові слова: скопос-теорія, перекладацька діяльність, проблеми перекладу, функціональна точність, лояльність, завдання перекладу, види перекладу.

TRANSLATION PROBLEMS IN THE LIGHT OF SKOPOS THEORY

LALAIAN Nataliia Stepanivna
PhD, Associate Professor,
Taras Shevchenko Kiev National University
natalija2606@rambler.ru

Introduction. There are many theories of translation study. The Skopos theory is a new branch, which can explain and instruct many translation activities. It was established by the German linguists H. Vermeer and K. Reib, who comprised the idea that translating and interpreting should primarily take into account the function of the target text. This function is specified by the addressee. This theory is based on the functional approach, whose aim is to dethrone the source text (ST). This is done by emphasizing the role of the translator as a creator of the target text (TT) and giving priority to purpose of producing TT.

Purpose. The paper aims at analysis of such basic concepts of the Skopos theory as “functional principle”, “loyalty principle”, “coherence”, “translation types”, “intratextual and non-textual factors”, “translation brief”, “translation problems”.

Methods. The research is grounded on the following methods: the descriptive method, deductive and inductive methods, the method of generalization and grammatical transformations.

Results. According to Skopos theory, the prime principle determining any translation process is the purpose of the overall translational action. The basic underlying “rules” of the theory are the following: the brief translation, a term suggested by Skopos theory, a trunslatum (or TT) is determined by its Skopos; a TT is an offer of information in a target culture and TL (target language) concerning an offer of information in a source culture and SL (source language); a TT does not initiate an offer of information in a clearly reversible way; a TT must be internally coherent; a TT must be coherent with the ST. There are also some criticisms of Skopos theory

by other scholars. These include: not all actions have an intention; not every translation can be interpreted as purposeful, having such a purpose would limit the possible translation procedures and thus the interpretations of the TT; what is to be a “general” theory is in fact that only valid for nonliterary texts

Conclusion. Skopos theory claims to be general or universal model of translation. The main idea of skopos theory could be paraphrased as the translation purpose justifies the translation procedures. Like any other theories, Skopos theory is also not perfect, but its knowledge is a essential component of the translators background knowledge.

Key words: Skopos theory, translation activities, translation problems, function principle, loyalty principle, translation brief, translation types.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв’язання. Одним із головних завдань сучасної лінгвістичної теорії перекладу є опис процесу перекладу, тобто конкретних дій, які перекладач виконує в ході аналізу тексту оригіналу (ТО) та створення тексту перекладу (ТП). Процес перекладу складається щонайменше з двох етапів: сприйняття інформації та її синтезу (перекладу). Таким чином здійснюється перехід від ТО до ТП. Теорія перекладу намагається з’ясувати, яким чином відбувається перехід від оригіналу до ТП та які закономірності лежать в основі дій перекладача. Результатом цього є різні моделі – гіпотетичні абстрактні схеми процесу перекладу, метою яких є спроба знайти пояснення перетворенню змісту, вираженого засобами однієї мови, на відповідний зміст, виражений засобами іншої мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом перекладознавство активно розвивається, залучаючи до свого змісту відомості інших наук, зокрема лінгвістики, соціології, психології та психолінгвістики, що сприяє появі нових перекладознавчих теорій. Вивчення теоретичних та практичних проблем сучасного перекладознавства розширює та доповнює наявні концепції та методи дослідження, особливе місце серед яких посідають різні моделі та теорії перекладу, які пояснюють сутність перекладацького процесу. Дослідженню моделей перекладу та окремим аспектам їхнього застосування присвячено праці багатьох вітчизняних та закордонних дослідників, зокрема В. Комісарова, Я. Рецкера, В. Коптілова, Л. Бархударова, В. Виноградова, Дж. Кетфорда та інших.

Проблемами перекладу у світлі функціональної моделі та теорії скопосу зокрема займалися Ш. Вальтер, Ю. Хольц-Мянтярї, М. Самков, Д. Кагре, Н. Гладуш, Г. Тащенко та інші дослідники. Однак основні поняття скопос-теорії потребують, на нашу думку, докладнішого аналізу

Актуальність нашого дослідження зумовлена посиленням уваги лінгвістів до вивчення процесу перекладу, зіставлення ТО і ТП з метою встановлення лексичних, граматичних і текстових відповідників, а також визначення перекладацьких закономірностей, тактик та прийомів, ефективних у передаванні змісту оригіналу. Водночас увагу сучасних дослідників привертає проблема моделювання перекладу, тобто застосування теоретичних моделей для пояснення сутності перекладацького процесу, а також порівняльного аналізу його результатів – виконаних перекладів – з метою пошуку ефективних методів навчання перекладацької діяльності.

Метою пропонованого дослідження є розгляд та критичний аналіз ключових понять скопос-теорії, що безпосередньо стосуються перекладацької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Скопос-теорія (грец. *skopos* – мета, ціль) – одна із фундаментальних концепцій перекладознавства, заснована на принципах функціоналізму та започаткована у 1970-х роках у Німеччині. Виникнення цього напрямку відображало загальне зміщення уваги вчених з суто лінгвістичних теорій перекладу до теорій, орієнтованих на функціональні та соціокультурні аспекти. Теорію скопосу пов’язують з іменами Катарини Райс та Ганса Фермеєра. Кваліфікуючи переклад як особливу форму діяльності людини, як основне правило теорії перекладу дослідники пропонують “правило скопосу”: будь-яка взаємодія між людьми визначається її метою (Reiß, Vermeer, 1984, с. 101). Переклад при цьому

постає як продукування цільового тексту, що виконує ті самі функції, що й текст оригіналу, і залежить від скопосу трансляту (*Translatskopos*), отже від функцій тексту перекладу. Відповідно до цього, переклад не може інтерпретувати як суто мовну заміну та репродуктивну діяльність, а як комунікативну дію між представниками різних культурних спільнот (Nord, 2009, с. 30). Оцінку якості тексту перекладу визначає сам реципієнт, заздалегідь позначивши критерії, яким даний текст, на його думку, повинен відповідати.

Представницею скопос-теорії нового покоління вважають німецьку дослідницю К. Норд, яка сформулювала модель функціонального перекладу, що є доповненням до скопос-теорії К. Райса та Г. Фермеєра. Головним критерієм, що відрізняє теорію функціонального перекладу К. Норд від скопос-теорії, є те, що дослідниця вводить у своїй праці “*Funktionsgerechtigkeit und Loyalität: Theorie, Methode und Didaktik des funktionalen Übersetzens*” (Nord, 2010) нові поняття: “**функціональна точність**” (*Funktionsgerechtigkeit*) та “**лояльність**” (*Loyalität*).

Принцип “**функціональної точності**” є для К. Норд вищою метою перекладу. “Функціональна точність” зорієнтована переважно на завдання перекладу, оскільки воно визначає мету перекладу. “Переклад здійснюється кожного разу для певної ситуації з детермінуючими її чинниками (аудиторія, час і місце, у яких текст буде сприйнятий, тощо), у якій текст повинен виконувати певну функцію. Якщо транслят дійсно виконує цю функцію, його можна вважати “функціонально точним”. Цільова аудиторія та замовник очікують, що перекладач створить “функціонально точний” транслят (*тут і далі переклад наш – Н.Л.*) (Reiß, Vermeer, 1984 с. 18). При цьому відношення ТО та ТП стає другорядним. Вибір перекладацької стратегії та відношення між двома текстами буде визначатися інтенцією перекладу. Це означає, що немає ідеальної, “найкращої” стратегії перекладу. У кожному конкретному випадку перекладач визначає, яка стратегія перекладу найкраще сприятиме досягненню поставленої мети.

Поняття “**лояльності**” К. Норд уживає стосовно учасників процесу комунікації: замовника, реципієнта, автора ТО. Перекладач має бути вірним своїм читачам та враховувати ситуацію, у якій вони перебувають, їхні очікування, запити тощо. Відносно автора ТО лояльність означає, що переклад не повинен суперечити авторським інтенціям, тобто відповідати авторському задуму. К. Норд зауважує: “будучи звичайними читачами без спеціальних знань у галузі теорії перекладу, ми очікуємо, що переклад відтворить інтенцію автора “так само”, як і оригінал. Відповідальність перекладача полягає в тому, щоб свідомо не вводити в оману учасників процесу комунікації (замовника, реципієнта та автора ТО)” (Nord, 1993, с. 17). Таким чином, перекладач несе відповідальність перед усіма учасниками комунікації. Умовою дотримання принципу лояльності є **відповідність** (*Kompatibilität*) між функціями ТП та функціями ТО. Якщо одна чи кілька функцій цільового тексту не відповідають або суперечать функціям вихідного тексту та інтенції автора, то такий текст не є перекладом.

Перекладацька діяльність складається з кількох послідовних етапів. Першим кроком діяльності перекладача є аналіз та інтерпретація **мети** та **завдання перекладу** (*Übersetzungsauftrag*): чому здійснюється переклад, якими є потреби замовника, коли і де буде використовуватися ТП, хто є адресатом ТП, які фонові знання має адресат перекладу з теми тексту тощо. Таким чином визначається функція ТП, і перекладач може оцінити, чи володіє він достатнім часом та компетенціями для виконання замовлення.

Наступним кроком є прийняття рішення щодо **виду перекладу**. К. Норд розрізняє два основних види перекладу: **документальний** (ТО “документується” для реципієнта; переклад передає його властивості; читач виступає “спостерігачем”, він знає, що текст був перекладений) та **інструментальний** (переклад слугує “інструментом” для виконання певних функцій у цільовій культурі; при цьому читач не знає, що текст перекладений). Документальний переклад поділяється на *підрядний, буквальний, філологічний та “очужений”*. Останній, створений

із застосуванням перекладацької стратегії “очуження”, зберігає дистанцію між світом ТО і читачем, що живе в іншому світі. До цього типу належить художній переклад. У межах *інструментального* перекладу К. Норд виділяє *еквіфункціональний, гетерофункціональний і гомологічний* переклади, залежно від того, чи збігаються функції перекладу та оригіналу у вихідній та цільовій культурах. У випадку, коли ТО і ТП мають одну функціональну спрямованість, переклад може вважатися еквіфункціональним. Якщо функції текстів відрізняються, ідеться про гетерофункціональний тип перекладу. При виконанні гомологічного перекладу обирається форма, що відіграє в мові перекладу роль, схожу на ту, яку має у вихідній культурі форма ТО.

Подальшим завданням є **аналіз ТО**, пошук відповідних текстів у мові перекладу, консультації з експертами, носіями мови тощо. Користуючись моделлю комунікації Гарольда Лассвела (*Lasswell-Formel*), яку розширила К. Райс, та видозмінивши її, К. Норд формулює питання (*w-Fragen*) для визначення **позатекстових та внутрішньотекстових чинників**. До позатекстових чинників належать питання: *хто?* (відправник, автор); *з якою метою повідомляє?* (інтенція); *кому?* (отримувач); *по якому каналу?* (канал передачі); *де?* (місце); *коли?* (час); *чому?* (привід); *з якою функцією?* (функція тексту) передає текст. Внутрішньотекстові чинники визначаються питаннями: *про що він повідомляє?* (тема); *що повідомляє?* (інформація); *що ні?* (пресупозиція); *у якій послідовності?* (макроструктура); *з використанням яких невербальних елементів? якими словами?* (лексика); *якими реченнями?* (синтаксис); *яким тоном?* (супрасегментні особливості); *з яким впливом?* (Nord, 2010b, с. 73-80; Nord, 1992, с. 43).

Проаналізувавши ТО та зважаючи на завдання перекладу, перекладач може отримати уявлення про можливі **проблеми та труднощі** при перекладі та розробити відповідну стратегію перекладу. Труднощі є для К.Норд суб'єктивними; це проблемні місця, пов'язані з недостатньою компетенцією перекладача, відсутністю в нього досвіду чи нестачею знань. З набуттям перекладачем досвіду ці перекладацькі труднощі можуть з часом зменшуватися. Щодо перекладацьких проблем, то, за К. Норд, вони залежать не від компетенції перекладача, а від інших чинників, які дослідниця зводить до чотирьох груп: 1) **прагматичні перекладацькі проблеми** (*pragmatische Übersetzungsprobleme*) – виникають через відмінності в комунікативних ситуаціях вихідної та цільової мов (напр., часові зв'язки) (Nord, 2010b, с. 91). Вони виявляються в позатекстових чинниках та “спостерігаються в кожному перекладацькому завданні” (Nord, 2009, с. 177). Прагматичні проблеми пов'язані, передусім, з різними комунікативними ситуаціями, а саме з комунікативною ситуацією ТО та комунікативною ситуацією ТП, оскільки мають місце два акти комунікації – акт породження ТО та акт породження ТП. До прагматичних проблем перекладу належать також переклад дійсних маркерів місця, часу, учасників комунікації, переклад реалій, лінгвокультурних понять тощо; 2) **міжкультурні перекладацькі проблеми, зумовлені конвенціональними відмінностями** в традиціях, звичаях, формах звертання, розмірах, мірах тощо у вихідній та цільовій культурах (*konventionsbezogene / konventionsbedingte Übersetzungsprobleme*); 3) **суто лінгвальні перекладацькі проблеми, пов'язані з відмінностями двох мов** (*sprachenpaarbezogene Übersetzungsprobleme*) – виникають через відмінності синтаксичних та лексичних систем мов, а також проблеми перекладу діалектів, переклад метафор, риторичних фігур, неологізмів тощо; 4) **перекладацькі проблеми, зумовлені специфікою тексту** (*textspezifische Übersetzungsprobleme*) – конкретні проблеми, які не можливо узагальнити, оскільки вони з'являються в певних текстах (насамперед у художніх) та не належать до трьох вищезазначених груп. Вирішення таких проблем є контекстуально зумовленим. Отже, виходячи з поставленого завдання, перекладач обирає спосіб відтворення ТО з метою створення функціонально адекватного й комунікативно-прийнятного ТП. При цьому для оптимального досягнення мети при перекладі часто доводиться вносити більш чи менш серйозні або навіть радикальні зміни порівняно з первісними уявленнями “відправника” та його “вихідного

тексту”. Таким чином, основою дій перекладача є не ТО і не його транскодування в цільову мову, а мета комунікації з партнером – представником іншої культури. Саме вимогами цієї культури визначаються потреба, зміст та форма перекладу, і в кожному конкретному випадку перекладач повинен уміти правильно оцінити ці вимоги. К. Райс (Reiß, Vermeer, 1984) і Г. Фермеєр (Vermeer, 2000) дотримуються думки, що перенесення тексту в іншу культуру змінює сам текст. Перекладач повинен створити текст, який матиме сенс для читачів, увійде до комплексу вже наявних текстів цільової мови і співвідноситься із ситуацією, у якій перебуває читач, тобто ТП повинен бути інтертекстуально когерентним. У зв’язку з таким підходом змінюється зміст понять “еквівалентності” й “адекватності”. У межах теорії “скопос” увага концентрується не на еквівалентності, а на адекватності перекладу, на тому, щоб переклад відповідав вимогам нових реципієнтів та цільової культури. Теорія скопосу є комунікативною та функціональною, але вона не є теорією еквівалентності. Оскільки функції та реципієнти перекладу можуть суттєво відрізнитися від функцій та реципієнтів ТО, еквівалентність часто є неможливою. Так, наприклад, переклад політичного тексту, замість того, щоб агітувати та переконувати читача, може виконувати лише інформативну функцію та просто висвітлювати факти.

На думку перекладачки та педагога Ю. Хольц-Мянттярї, основні положення скопос-теорії такі: 1) тексти мають свою історію та співвідносяться з певними стилями, типами, жанрами; 2) бар’єри між культурами не зводяться лише до мовних; існування тексту, його зміст та форма визначаються особливостями культури, а не лише його стилістикою та граматику; 3) ТП є рівноправними текстами; хоч вони й ґрунтуються на матеріалі ТО, вони повинні функціонувати незалежно від нього, оскільки призначені для іншого реципієнта та іншої культури (Holz-Manttari, 1996, с. 330).

Отже, досліджувана теорія ставить на перше місце стратегічний вибір самого творця перекладу, тобто перекладача, який діє відповідно до скопосу – мети, визначеної замовником перекладу, ним самим або цільовою аудиторією. Першочерговим завданням компетентного перекладача є чітке визначення перекладацького завдання, яке визначається потребами, цілями та очікуваннями замовника та реципієнта перекладу. Ці очікування детермінуються ситуацією, у якій текст сприймається, освітнім та культурним рівнем реципієнта, його знаннями про світ. Таким чином, скопос-теорія звертає увагу на діяльність перекладача з погляду практики перекладу в соціальному та професійному оточенні, яке раніше залишалося поза увагою.

Варто, проте, зауважити, що теорія К. Норд отримала не лише схвалення дослідників, але й критичні відгуки. Найсуттєвішими зауваженнями є такі: не кожна дія підпорядковується певній меті; не кожна перекладацька дія може розглядатися як така, що визначається певною інтенцією; перекладаючи ТО, перекладач не завжди керується конкретною метою, оскільки наявність такої мети обмежує його дії, скопос-теорія є незаперечною лише для нелітературних текстів (П. Ньюмарк, Ю. Хаус, В. Коллер та інші). Відомі й інші критичні зауваження. Так, німецька дослідниця Г. Вітте (Witte, 2007) ставить під сумнів уведення К. Норд поняття “лояльність” як етнічно-морального концепту в теорію перекладу. На її думку, такий концепт не поєднується із загальною теорією перекладу. Сама ж К. Норд орієнтується на дидактику перекладу, що передбачає навчання майбутніх перекладачів. Тому вона наголошує на важливості етичних норм у навчанні перекладачів. Для Вітте поняття “лояльності” не є доповненням до скопос-теорії, як це розуміє К. Норд, а “культурно-специфічною складовою умов для “функціональної точності” перекладу” (Witte, 2007, с. 158).

Австрійський фахівець у галузі перекладу Е. Прунч доповнює принцип “лояльностей” К. Норд (щодо автора ТО, ініціатора / замовника перекладу та реципієнта ТП) ще однією “лояльністю” – лояльністю перекладача до самого себе, яку він вважає найважливішою з усіх чотирьох “лояльностей” (Prunč, 2005, с. 193). Іншим проблемним моментом у теорії К. Норд є для Е. Прунча інтерпретація інтенції автора ТО. На його думку, кожна інтерпретація

перекладача є суто лише однією можливістю (Prunè, 2005, с. 193). Також сама К.Норд усвідомлює цю проблему та обмежує свою теорію, указуючи при цьому, що “вихідним пунктом для перекладу є (може бути) не інтенція автора ТО, а лише інтерпретація перекладача, до компетенції якого належить (також) аналіз ТО” (Nord, 2004, с. 243).

Р. Штольце вказує на те, що “теорія К.Норд містить мало конкретних вказівок для практичних аспектів перекладу” (Stolze, 2005, с. 202). Функціональна теорія К. Норд пов’язана з дидактикою перекладу, вона має слугувати суто основою для практичної діяльності, як, наприклад, перекладацької діяльності, пов’язаної з відмінностями двох мов чи специфікою видів текстів, і не може бути узагальненою для всіх можливих випадків.

А.Ф. Келлетат вважає, що скопос-теорія не лише не сприяє вирішенню проблем перекладу, але й є серйозним кроком назад у вивченні перекладацької діяльності, оскільки вона є антиісторичною, не має чітко сформульованого об’єкта і повертає до часів, коли перекладачі “імітували” ТО. На думку дослідника, К. Райс та Г. Фермеєр створили не теорію перекладу, а теорію “перетекстовки”, якою часто послуговуються перекладачі рекламних каталогів, проспектів, інструкцій для використання, ділової кореспонденції тощо (Kelletat, 2005, с. 298).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Скопос-теорія стала важливим внеском у, з одного боку, надто текстоцентричну, а з іншого, надто узагальнену теорію перекладу. Важливість цієї концепції зумовлена насамперед порушенням низки важливих питань, що потребують особливої уваги при перекладі, зокрема врахування потреб реципієнта, ролі комунікативної ситуації та “замовника” перекладу. Великою заслугою теорії “скопос” є також те, що вона привертає увагу до соціального складника діяльності перекладача, який раніше не враховували. Як і інші моделі та теорії перекладу, скопос-теорія не є бездоганною, має своїх прихильників та критиків, проте знання її змісту вважаємо необхідним компонентом фонових знань перекладача.

Перспективу досліджень убачаємо у вивченні впливу скопосу перекладу на мовну особистість перекладача.

ЛІТЕРАТУРА

- Holz-Manttari, J. (1996). Evolutionäre Translationstheorie. *Die Evolutionäre Erkenntnistheorie im Spiegel der Wissenschaften*. (S. 306-332). Wien.
- Kelletat, A. F. (2005). Eigennamen Text. *Handbuch. Translation*. (P. 297-298). Tübingen: Stauffenburg Verlag Brigitte Narr GmbH.
- Nord, Ch. (1992). Text Analysis in Translator Training. *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. (S. 39-48). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Nord, Ch. (1993). *Einführung in das funktionale Übersetzen. Am Beispiel von Titeln und Überschriften*. Tübingen: Francke.
- Nord, Ch. (2004). Loyalität als ethisches Verhalten im Translationsprozess. *Und sie bewegt sich doch. Translationswissenschaft in Ost und West. Festschrift für Heidemarie Salevsky zum 60. Geburtstag*. (S. 235-245). Frankfurt am Main [u.a.]: Lang.
- Nord, Ch. (2009). *Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Tübingen: Groos.
- Nord, Ch. (2010a). *Funktionsgerechtigkeit und Loyalität: Theorie, Methode und Didaktik des funktionalen Übersetzens*. Berlin: Frank & Timme.
- Nord, Ch. (2010b). *Fertigkeit Übersetzen: ein Kurs zum Übersetzenlehren und -lernen*. Berlin: BDÜ.
- Prunč, E. (2005). *Einführung in die Translationswissenschaft*. Graz: Selbstverlag, Inst. f. Translationswissenschaft.
- Reiß, K., Vermeer, H. J. (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Übersetzungstheorie*. Tübingen: Niemeyer.

- Stolze, R. (2005). *Übersetzungstheorien. Eine Einführung*. Tübingen: Narr.
- Vermeer, H. (2000). Skopos and commission in translational action. *The Translation studies reader* [edited by Lawrence Venuti]. (P.220-232). New York: Routledge.
- Witte, H. (2007). *Die Kulturkompetenz des Translators: Begriffliche Grundlegung und Didaktisierung*. Tübingen: Stauffenburg.

REFERENCES

- Holz-Manttari, J. (1996). Evolutionäre Translationstheorie. *Die Evolutionäre Erkenntnistheorie im Spiegel der Wissenschaften*. (S. 306-332). Wien.
- Kelletat, A. F. (2005). Eigennamen Text. *Handbuch. Translation*. (P. 297-298). Tübingen: Stauffenburg Verlag Brigitte Narr GmbH.
- Nord, Ch. (1992). Text Analysis in Translator Training. *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. (S. 39-48). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Nord, Ch. (1993). *Einführung in das funktionale Übersetzen. Am Beispiel von Titeln und Überschriften*. Tübingen: Francke.
- Nord, Ch. (2004). Loyalität als ethisches Verhalten im Translationsprozess. *Und sie bewegt sich doch. Translationswissenschaft in Ost und West. Festschrift für Heidemarie Salevsky zum 60. Geburtstag*. (S. 235-245). Frankfurt am Main [u.a.]: Lang.
- Nord, Ch. (2009). *Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Tübingen: Groos.
- Nord, Ch. (2010a). *Funktionsgerechtigkeit und Loyalität: Theorie, Methode und Didaktik des funktionalen Übersetzens*. Berlin: Frank & Timme.
- Nord, Ch. (2010b). *Fertigkeit Übersetzen: ein Kurs zum Übersetzenlehren und -lernen*. Berlin: BDÜ.
- Prunč, E. (2005). *Einführung in die Translationswissenschaft*. Graz: Selbstverlag, Inst. f. Translationswissenschaft.
- Reiß, K., Vermeer, H. J. (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Übersetzungstheorie*. Tübingen: Niemeyer.
- Stolze, R. (2005). *Übersetzungstheorien. Eine Einführung*. Tübingen: Narr.
- Vermeer, H. (2000). Skopos and commission in translational action. *The Translation studies reader* [edited by Lawrence Venuti]. (P.220-232). New York: Routledge.
- Witte, H. (2007). *Die Kulturkompetenz des Translators: Begriffliche Grundlegung und Didaktisierung*. Tübingen: Stauffenburg.

Дата надходження до редакції 16.03.2018 р.
Ухвалено до друку 27.04.2018 р.